

РОЗДІЛ III

ОСВІТА ДОРΟΣЛИХ У КОНТЕКСТІ ПОРІВНЯЛЬНО- ПЕДАГОГІЧНИХ ТА ІСТОРИКО-ПЕДАГОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

УДК 37.331.548

DOI: [https://doi.org/10.35387/od.1\(19\).2021.150-159](https://doi.org/10.35387/od.1(19).2021.150-159)

Баніт Ольга Василівна – доктор педагогічних наук, старший дослідник, провідний науковий співробітник відділу андрагогіки Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України

Banit Olga – Doctor of Pedagogical Sciences, Leading Researcher at the Department of Androgology Ivan Ziazium Institute of Pedagogical and Adult Education of NAES of Ukraine

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0001-9002-6439>

E-mail: olgabanit@gmail.com

ПІДГОТОВКА ФАХІВЦІВ ЗА НОВИМИ ПРОФЕСІЯМИ В УМОВАХ ФОРМАЛЬНОЇ І НЕФОРМАЛЬНОЇ ОСВІТИ (НА ПРИКЛАДІ ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН)

Анотація. В оглядовій статті проаналізовано нові професії, що з'являються на ринку праці. Дослідження підтверджують, що впродовж 10 років зникає близько 5000 професій і майже стільки ж виникає нових. Найближчим часом близько 40–50% робочих місць зникнуть або зазнають трансформації. Разом з тим, будуть з'являтися нові робочі місця, які потребуватимуть компетентнісних трансформацій. Перспективними напрямками для професій майбутнього є: інформаційні технології, біотехнології, робототехніка та машинобудування, екологія, енергетика, медицина, транспорт та ін.

Виявлено й узагальнено ключові компетентності фахівців майбутнього. Нові професії потребують фахівців зі спеціальними навичками. Передусім це універсальні компетентності, актуальні для всіх професій і всіх сфер діяльності: 1) інформаційна – активне освоєння ІКТ та нових інструментів роботи в мережі; 2) кросфункціональна – знання в декількох сферах, здатність працювати на межі різних професій, 3) комунікативна – міжгалузєва комунікація і клієнторієнтованість; 4) управлінська – оперативне реагування на зміни, прийняття важливих рішень, ефективний розподіл завдань і ресурсів; 5) мовна – багатомовність і мультикультурність; 6) екологічна – будь-яка діяльність повинна розглядатися з позиції екології.

З'ясовано, що підготовка до нових професій здійснюється у рамках формальної і неформальної освіти. Аналіз освітніх пропозицій

показав, що підготовка фахівців за новими професіями здійснюється в університетах Великобританії, Нідерландів, Канади, Швейцарії, США. Є багато нових професій, що з'являються швидше, ніж заклади освіти створюють навчальні програми для бакалаврату та магістратури. У цьому випадку на допомогу приходять неформальна освіта. Низку нових професій можна опанувати на практиці, пройшовши стажування, інші – за допомогою онлайн-курсів, короткострокових програм тощо.

Ключові слова: нові професії; професійна підготовка; формальна і неформальна освіта; університет; онлайн-курс; онлайн-програма.

Banić Olga

TRAINING OF SPECIALISTS FOR NEW JOBS IN CONDITIONS OF FORMAL AND NON-FORMAL EDUCATION (ON THE EXAMPLE OF FOREIGN COUNTRIES)

Abstract. *The review article analyzes new jobs on the rise in the market. Studies have showed that about 5,000 jobs become obsolete within 10 years while almost the same amount of new jobs emerges. In the coming years, 40–50% of jobs may disappear or be transformed. Simultaneously, new jobs will appear increasing the need in skills transformation. The most promising areas for the jobs of the future include information technology, biotechnology, robotics, mechanical and power engineering, ecology, healthcare, transport etc.*

The article reveals and groups key skills of the future. New jobs will require employees to develop new skills. In the first place, the latter include general skills important for all jobs in all the segments, namely: 1) information skills – active use of ICT and new network instruments; 2) cross-functional skills – knowledge in several areas, the ability to work at the intersection of several jobs, 3) communication skills – inter-sector communication and the customer-oriented approach; 4) management skills – change management, decision-making skills, effective distribution of workload and resources, 5) language skills – multilingualism and multiculturalism; and 6) environmental awareness meaning that environmental concerns must be taken into account in all the areas.

The study has revealed that both formal and non-formal training for new jobs is available. The analysis of the programs for new jobs has showed that they are offered by the universities of the UK, the Netherlands, Canada, Sweden, the US, etc. However, new jobs are rising faster than new bachelor and master's degree programs are developed, and non-formal education can help to close the gap. To master new jobs, people can follow a practical approach and get on-the-job training, or take online courses or short-term programs.

Key words: *new jobs; professional training; formal and non-formal education; university; online course; online program.*

Постановка проблеми, її актуальність. Сучасний розвиток науково-технічного прогресу нерозривно пов'язаний з інноваційними змінами, новими знаннями, генерацією нових ідей, запровадженням нових технологій. Важка рутинна праця замінюється робототехнікою та прогресивними технологіями. Комп'ютеризація, автоматизація, роботизація технологічних процесів стимулюють створення робочих місць нового типу. Відповідно змінюються професійні обов'язки й вимоги до обсягу знань, умінь, навичок та кваліфікації фахівців. Роботодавці зацікавлені у фахівцях з компетентностями, необхідними для створення конкурентних переваг у ринковому середовищі. Відтак перед освітніми системами всіх країн постає завдання модернізації освіти, систематичного оновлення її змісту, технологій, моделей, організаційних форм і структур з метою приведення їх у відповідність з вимогами роботодавців.

Аналіз останніх досліджень і публікацій показує, що питання модернізації професійної підготовки фахівців у зв'язку з розвитком нових технологій та їх впливом на ринок праці досліджуються з різних точок зору: суспільно-політичної – розвиток та інтелектуалізація людського капіталу в контексті загроз і викликів XXI століття (О. Грішнова, І. Бондар, О. Брінцева, О. Сологуб, Л. Антошкіна, В. Бідак, Л. Ільч, І. Кичко, С. Шурпа, Н. Азьмук та ін.), соціально-економічної – сучасні тенденції трансформації ринку праці та зайнятості (О. Герасименко, Л. Гук, А. Колот, Т. Обелець, І. Петрова, М. Семикіна, Л. Пасєка, Л. Коваль, С. Збаржевецька) та ін. Окремі аспекти, пов'язані з виникненням нових професій, досліджували М. Борисенко, Н. Бровко, Ф. Брегіда, М. Кларин, О. Клименко, О. Латишева, В. Мержиєвський, Т. Яценко, О. Петровська. З огляду на те, що цей напрям інтенсивно розвивається, актуальними постають нові грані його дослідження. Зокрема, питання професійної підготовки фахівців до нових професій у зарубіжних країнах ґрунтовно не досліджувалося вітчизняними вченими.

Мета статті – проаналізувати перспективні сфери й напрями, в яких з'являються нові професії, виявити можливості підготовки відповідних фахівців у зарубіжних країнах в умовах формальної і неформальної освіти.

Виклад основного матеріалу дослідження. На сучасному етапі розвитку суспільства знань основною рушійною силою науково-технічного прогресу є людський капітал. Найвагомішим фактором розвитку людського капіталу постає освіта. Вона забезпечує опанування комплексом знань, набуття умінь і навичок, професійних компетентностей, що уможливають мобільність та конкурентоспроможність фахівця в ринкових умовах. Водночас освітня складова людського капіталу суперечить перспективним потребам ринку праці. Це пов'язано зі стрімким розвитком нових технологій, спричинених четвертою промисловою революцією та упровадженням шостого технологічного укладу, що викликають трансформаційні процеси у світі професій. Нині налічується понад 40 000 професій і спеціальностей. Однак ця кількість швидко змінюється. Дослідження показують, що протягом 10 років зникає близько 5000 професій і майже стільки ж виникає нових. Згідно з прогнозами експертів

найближчим часом близько 40–50% робочих місць зникнуть із ринку праці або зазнають трансформації (Грішнова, с. 54; Борисенко, с. 150). Разом з тим, будуть з'являтися нові робочі місця, які потребуватимуть компетентнісних трансформацій.

Сфери й напрями професійної діяльності, які будуть в тренді найближчі кілька десятиріч, визначають футурологи, експерти, дослідники. Цими питаннями займаються також різні організації. Так, наприклад, міжнародна компанія HeadHunter у 2017 році вивчила 13 різних списків і рейтингів, присвячених перспективним професіям і професіям майбутнього, опублікованих протягом попередніх трьох років, і склала зведений рейтинг професій майбутнього. При цьому були виділені перспективні професії, високий попит на які буде в 2020-2023 роках, і так звані професії майбутнього, попит на які, за прогнозами експертів, з'явиться після 2024-2025 років (Профессии будущего, к которым стоит присмотреться, 2019).

Інформація з переліком цих професій публікується на офіційних сайтах різних організацій, порталах ЗМІ, платформах освітніх провайдерів. З огляду на інноваційність назв та оригінальність кваліфікаційних характеристик, складаються атласи, каталоги, довідники нових професій. Аналіз і систематизація цих джерел дає можливість узагальнити перспективні напрями професій майбутнього: інформаційні технології (ІТ), біотехнології, робототехніка та машинобудування, екологія, енергетика, медицина, транспорт та ін. Розглянемо більш детально деякі з них.

Інформаційні технології проникають практично у всі сфери життя людини. Вони впливають на економіку, соціальну сферу, на наш побут. Цей сектор розвивається найактивніше, і як показує практика, межі його розвитку немає. Нині інформаційні технології витісняють багато професій, але поряд з цим зароджуються нові напрями діяльності на стику ІТ та інших сфер. Протягом найближчих 10 років очікується попит на такі професії як архітектор інформаційних систем, розробник моделей big data, дизайнер інтерфейсів, архітектор віртуальної реальності, проєктувальник нейроінтерфейсів, організатор інтернет–спільнот, цифровий лінгвіст, спеціаліст із соціальної адаптації в мережах, мережевий юрист, і навіть ІТ-проповідник (Профессии будущего: на кого учиться, 2019). Слід наголосити, що професії не завжди розвиваються за прогнозами експертів. Поява нових професій пов'язана з виникненням технологій і інструментів, про які ми ще не знаємо. Наприклад, попит на представників цифрових професій, якщо судити з динаміки вакансій, за даними hh.ru, з 2010 року по 2019 рік, зріс на 885% (Профессии будущего, к которым стоит присмотреться, 2019).

Біотехнології впливають на багато інших напрямів діяльності: медицину, фармацевтику, сільське господарство, енергетику, мікробіологію, генну інженерію. В цьому напрямі незабаром з'являться такі професії, як ГМО-агроном, системний біотехнолог, біофармаколог, архітектор живих систем, урбаніст-еколог, гідропонік (фахівець з вирощування рослин без ґрунту), сіті-фермер та ін.

Ще один напрям, який витісняє професії-пенсіонери, водночас створюючи нові – робототехніка. Прототипами роботів ми вже давно користуємося: кухонний комбайн, GPS-навігатор, «розумний» пилосос тощо. Натомість роботизація виходить на вищий рівень, коли роботи здатні підлаштовуватися під нові умови, вчитися й розвивати нові навички, самостійно оптимізувати процеси. У цьому напрямі перспективними вважаються такі професії, як проєктувальник промислової робототехніки, проєктувальник домашніх роботів, проєктувальник медичних роботів, проєктувальник дитячої робототехніки, проєктувальник-ергономіст, проєктувальник нейроінтерфейсів, оператор багатофункціональних робототехнічних комплексів, фахівець із взаємодії та управління роботами.

Екологія впливає на всі сфери життєдіяльності людини. Нині практично на кожному підприємстві і в кожній фірмі є відділ або співробітник, який відповідає за екологічні аспекти діяльності – раціональне використання ресурсів, утилізацію та вторинну переробку відходів, здоров'я співробітників тощо. Нові професії, що будуть затребувані найближчим часом, пов'язані зі стійким екологічним розвитком і контролем за збереженням навколишнього середовища, екотехнологіями. Серед них: рециклінг-технолог, парковий еколог, ековожатий, екоаудитор, екопроповідник, фахівець з подолання системних екологічних катастроф.

Одним із важливих напрямів нового екологічного суспільства стануть альтернативні види енергії, що зможуть забезпечити стабільні ціни на електричну енергію та мінімально впливатимуть на оточуюче середовище. Крім того, активно розпочне свій розвиток приватна альтернативна енергетика, з'являться нові типи генерації енергії: енергія тіла, збір енергії з міських поверхонь, рекуперація енергії тощо. В енергетиці з'являться такі професії майбутнього: проєктант енергонакопичувальних пристроїв, метеоенергетик, кліматорегулятор, розробник систем мікрогенерації, проєктант систем рекуперації, спеціаліст з локальних систем енергопостачання, менеджер з модернізації, дизайнер портативних пристроїв тощо.

Майбутня медицина базуватиметься на найточнішій діагностиці, що уможливить прогнозування хвороб, комп'ютерне моделювання лікування, високоточну атоматизовану мікрохірургію. Розробляються технології вирощення органів та тканин, а також мікродіагностичні пристрої з підключенням до мережі, що постійно повідомляють лікаря про зміни у здоров'ї пацієнта. Серед професій майбутнього у медицині з'являться такі: генетичний консультант, ІТ-генетик, мережевий лікар (який ставитиме діагнози он-лайн), ІТ-медик, нанодієтолог, валеолог, велнес-консультант, клінічний біоінформатик, молекулярний дієтолог, консультант зі здорового старіння, експерт з персоніфікованої медицини (спеціаліст, що досліджує генетичну карту пацієнта та розробляє індивідуальні програми його супроводу, а також пропонує відповідні страхові медичні продукти), медичний маркетинголог, R&D менеджер охорони здоров'я (спеціаліст із комунікацій), біоетик (спеціаліст із нормативно-правових та етичних аспектів), координатор фармацевтичного ринку, оператор медичних

роботів, архітектор медичного обладнання, спеціаліст із кіберпротезування, спеціаліст із кристалографії (використання кристалів у медицині), проєктант життя медичних закладів та ін. (Професії майбутнього: які спеціалісти будуть затребувані, 2019).

Ми є свідками того, як щороку зростають потреби та вимоги соціуму до транспортної системи міст. У цьому напрямі також плануються кардинальні зміни. Особлива увага має приділятися безпеці та комфорту. На дороги вже виходять безпілотні авто. Розробляються інтелектуальні системи у керуванні транспортною мережею. Очікувані професії майбутнього у транспортній сфері: інженер з безпеки транспортних мереж, оператор автоматизованих транспортних систем, оператор крослогістики, технік інтермодальних транспортних систем, проєктувальник інтермодальних транспортних вузлів (розробляє системи пересадки з одного транспортного засобу на інший), архітектор інтелектуальних систем управління, будівельник «розумних» доріг, проєктувальних композитних конструкцій для транспортних засобів, проєктувальних високошвидкісних залізничних колій та ін. До цього переліку можна додати кілька професій, пов'язаних з водним транспортом, авіацією та космосом: системний інженер морської інфраструктури, портовий еколог, спеціаліст з навігації, інженер з виробництва малої авіації, проєктувальник інтерфейсів безпілотної авіації, проєктувальник інфраструктури для повітряного плавання, розробник інтелектуальних систем управління динамічною диспетчирезацією, аналітик експлуатаційних даних, менеджер космотуризму, космогеолог, космобіолог та ін. (Професії майбутнього: які спеціалісти будуть затребувані, 2019).

З огляду на наведений вище навіть цей невеликий перелік нових професій стає зрозуміло, що вони потребують фахівців з новими компетентностями. Прогнози вчених-футурологів дають можливість узагальнити ключові компетентності, що забезпечать конкурентоспроможність на ринку праці майбутнього:

1) інформаційна, пов'язана з активним освоєнням ІКТ та нових інструментів роботи в мережі;

2) кросфункціональна – знання в декількох сферах, здатність працювати на межі різних професій, розуміти, як взаємодіють різні структури для створення загального продукту. Це може бути медицина і нанотехнології, будівництво та екологія, наука і мистецтво тощо.

3) комунікативна (зокрема, міжгалузева комунікація і клієнторієнтованість) – відкритість до нового досвіду, готовність вчитися і навчати інших; чітко й оперативно відповідати на запит клієнта і навіть краще самого клієнта розуміти, що саме йому потрібно;

4) управлінська – в багатьох компаніях поступово відходять від жорсткого контролю і чіткого подання завдань зверху. Кожен менеджер повинен уміти розставляти пріоритети, оперативно реагувати на будь-які зміни, приймати важливі рішення, ефективно розподіляти завдання й ресурси, контролювати виконавців у рамках свого проєкту;

5) мовна (багатомовність і мультикультурність) – знання

англійської мови вже стало обов'язковою умовою отримання престижної роботи. В ідеалі професіонал повинен знати ще одну-дві мови, які дозволять йому бути конкурентоспроможним у світі глобалізації та інтеграції. Крім того, потрібно розуміти культурні особливості різних країн. Це відкриває можливості потрапити в інтернаціональну команду великої корпорації або міжнародного проєкту, вести свій бізнес із зарубіжними партнерами тощо;

б) екологічна – будь-яка діяльність повинна розглядатися з позиції екології. (Профессии будущего, к которым стоит присмотреться, 2019).

Означені компетентності не просто будуть необхідні в недалекому майбутньому, вони високо поцінуються вже зараз. Натомість проблема полягає в тому, що формальна освіта не дає можливості отримати ці професії. Лише в окремих зарубіжних університетах можна зустріти програми підготовки за новими напрямками. Аналіз освітніх пропозицій показує, що кращих фахівців у сфері інформаційних технологій готують в університетах Великобританії (University of Manchester – член Групи Рассел, альма-матер 25 Нобелівських лауреатів, Newcastle University, University of Exeter, University of York), Нідерландів (Stenden University Applied Sciences), Канади (Sheridan College – провідний канадський коледж і політехнічний інститут, лідер в підготовці фахівців у сфері інноваційних цифрових медіа, Humber College, Centennial College), США (University of South Florida, Marshall University, Colorado State University – його порівнюють з Массачусетським технологічним інститутом за масштабами досліджень і технічною базою, Saint Louis University – входить в топ-100 ЗВО в США і топ-500 у світі, The University of Alabama at Birmingham – входить в число 70 кращих університетів США, Oregon State University – один із кращих навчальних закладів на Заході США з прогресивними програмами в галузі інженерії, George Mason University – входить у перелік кращих світових ЗВО і названий університетом з найвищою дослідницькою активністю в 2016 році) та ін. (Профессии будущего: на кого учиться, 2019).

Опанувати нові професії у сфері біотехнологій можна в університетах Великобританії (University of East Anglia – входить в топ-100 університетів світу і в топ-10 серед британських ЗВО; University of Exeter – займає 7 місце в рейтингу ЗВО Великобританії. 90% випускників знаходять роботу протягом півроку після його закінчення, University of Newcastle – член елітного союзу Групи Рассел), Нідерландів (Han University of Applied Sciences – один з кращих ЗВО прикладних наук в Європі, водить в топ-10 ЗВО Нідерландів), Канади (Centennial College – відомий технічний ЗВО, де багато уваги приділяють практиці і працевлаштуванню своїх студентів, Humber College – політехнічний коледж в Торонто, де є 40 дослідницьких напрямів і 150 програм; Seneca College – найбільший ЗВО Канади, відомий як економічний двигун країни; Conestoga College – один з провідних технічних ЗВО Онтаріо, 89% випускників успішно працевлаштовуються протягом півроку після закінчення коледжу), США (University of South Florida – один з кращих науково-дослідних центрів країни).

Найкращі програмами з робототехніки і машинобудування

пропонують університети Нідерландів (Han University of Applied Sciences), Канади (Fanshawe College – найбільший державний ЗВО Канади, що передбачає обов'язкове стажування і практику, тому 86% випускників працевлаштовується протягом півроку, Sheridan College, Conestoga College), США (Colorado State University, George Mason University) та ін.

Інноваційні програми екологічного спрямування є в університетах Швейцарії (SUMAS – Sustainability Management School єдиний ЗВО, який готує фахівців у сфері новітніх технологій для розвитку навколишнього середовища, European University, EU Business School, програма BA in Business and Sustainability Management), Канади (Niagara College, Algonquin College), США (University of South Florida) та ін. (Професії майбутнього: на кого учитися, 2019).

Слід зауважити, що часто нові професії з'являються швидше, ніж заклади освіти створюють навчальні програми для бакалаврату та магістратури. Інколи навіть їхні назви видаються незрозумілими чи взагалі екзотичними, як наприклад: аквізитор, андеррайтер, байєр, брейдер, джобер, консигнатор, неонщик, пастижер, пластифікатор, прокурист, сейлзмен, скальпер, спічрайтер, сюрвейєр, хед-хантер та ін. (Борисенко, 2014; Новые профессии, 2021).

У цьому випадку на допомогу приходять неформальна освіта. Низку нових професій можна опанувати на практиці, пройшовши стажування, інші – за допомогою онлайн-курсів і короткострокових програм. Так, наприклад, для саунд-дизайнера (звукове оформлення ігор, фільмів, медіа, виставок) Coursera пропонує безкоштовний курс для новачків «The Technology of Music Production». Базовий курс можна пройти на Skillbox. Є також безкоштовні онлайн-курси за програмами FMOD і Wwise – там працюють саунд-дизайнери, які спеціалізуються на іграх. Крім того, можна слухати канал XSSR Academy, де детально розповідають про цю професію. Охочим опанувати професію 3D-дженераліста (створення тривимірної графіки) можна на офлайн-курсах за програмою Autodesk Maya в RealTime або пройти дворічну програму в ScreamSchool, яка надає доступ до онлайн-бази знань з програмування й роботи з даними. Є окремий курс по роботі з моделінгом в PluralSight, інтенсив по роботі з Autodesk Maya та ін. Популярну нині професію продакт-менеджера (який займається координацією команди, задіяної в створенні продукту, контролем показників, взаємодією з замовником) можна здобути в GeekUniversity на факультеті продакт-менеджменту. Щоб стати діджитал-стратегом, потрібно пройти курси і вебінари на PPC World, онлайн-курс для Діджитал-стратегів на Skillbox або курс директора по маркетингу в інтернеті на Netology (Как освоить перспективные профессии, 2019). Низку навчальних курсів пропонують такі загальновідомі онлайн-платформи, як Khan Academy, EdX, Udemy, Canvas Network, Udacity та ін.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Очевидно, що використання новітніх технологій та запровадження робототехніки вимагають формування нових компетентностей фахівців, чого можна досягти лише через абсолютно оновлену систему освіти. Це оновлення

спрямовується на розвиток людського капіталу, формування продуктивних компетентностей, пов'язаних з мобільністю і здатністю опановувати нові види робіт, розширенням знань людини, стимулюванням до генерації нових ідей і їхньої реалізації. У рамках формальної освіти професійна підготовка фахівців майбутнього здійснюється поки що в окремих зарубіжних університетах. Доступ до такого навчання мають далеко не всі, хто хотів би опанувати нові знання. Альтернативою постає неформальна освіта, яка надає ширші можливості через онлайн-курси та онлайн-програми. Паралельно з набуттям професійних компетентностей важливо розвивати також універсальні компетентності, актуальні для всіх професій і всіх сфер діяльності. *Перспективу подальших досліджень* вбачаємо в аналізі програм бізнес-шкіл, в яких навчання базується на поєднанні теорії з практикою, де вчать працювати в команді, розвивають лідерські якості, комунікабельність, креативність і системність мислення.

Список використаних джерел

- Борисенко, М.І. (2014). Нові професії – нові можливості. *Проблеми соціальної роботи*, 1 (4), 149-154.
- Грішнова, О.А. (2017). Освіта в сучасному світі: зміна концепції відповідно до вимог новітнього ринку праці. *Управління економікою: теорія та практика*, 1, 52-64.
- Как освоить перспективные профессии, которым не учат в вузах.* (2019). URL: <https://www.the-village.ru/business/rabota/364145-didzhital-kariera>
- Новые профессии.* (2021). URL: <https://narfu.ru/agnu/www.agtu.ru/ic/2otdelprof/or/5d22998dda9bcb2eb3b43b956a05c8bbnprof.htm>
- Професії майбутнього: які спеціалісти будуть затребувані післязавтра.* (2019). URL: <https://life.pravda.com.ua/columns/2019/02/19/235691/>
- Профессии будущего, к которым стоит присмотреться подросткам.* (2019). <https://hh.ru/article/25673>
- Профессии будущего: на кого учиться и какие навыки нужно развивать уже сегодня.* (2019). URL: <https://dec-edu.com/articles/professii-budushchego-na-kogo-uchitsya-i-kakie-navyki-nuzhno-razvivat-uzhe-segodnya>

References (translated and transliterated)

- Borysenko, M.I. (2014). Novi profesii – novi mozhlyvosti. [New professions –new opportunities]. *Problemy sotsialnoi roboty*, 1(4), 149-154 [in Ukrainian].
- Hrishnova, O.A. (2017). Osivta v suchasnomu sviti: zmina kontseptsii vidpovidno do vymoh novitnoho rynku pratsi. [Education in the modern world: changing the concept in accordance with the requirements of the latest labor market]. *Upravlinnia ekonomikoju: teoriia ta praktyka*, 1, 52-64 [in Ukrainian].
- How to master promising professions that are not taught in universities.* (2019). URL: <https://www.the-village.ru/business/rabota/364145-didzhital-kariera> [in Russian].

- Novyie professii [New professions]. (2021). URL: <https://narfu.ru/agu/www.agtu.ru/ic/2otdelprofor/5d22998dda9bcb2eb3b43b956a05c8bbnprof.htm> [in Russian].
- Profesii maibutnoho: yakі spetsialisty budut zatrebuvani pisliazavtra [Professions of the future: what specialists will be in demand the day after tomorrow]. (2019). URL: <https://life.pravda.com.ua/columns/2019/02/19/235691/> [in Ukrainian].
- Profesii buduschego, k kotoryim stoit prismotretsya podrostkam. [Professions of the future that teenagers should look at]. (2019). URL: <https://hh.ru/article/25673> [in Russian].
- Profesii buduschego: na kogo uchitsya i kakie navyiki nuzhno razvivat uzhe segodnya [Professions of the future: who to study for and what skills need to be developed today]. (2019). URL: <https://dec-edu.com/articles/professii-budushchego-na-kogo-uchitsya-i-kakie-navyki-nuzhno-razvivat-uzhe-segodnya> [in Russian].

УДК 378.093.5:373.2]:001.8(477)

DOI: [https://doi.org/10.35387/od.1\(19\).2021.159-170](https://doi.org/10.35387/od.1(19).2021.159-170)

**Іотковська Марина
Олександрівна** – аспірантка
ДВНЗ «Донбаський державний
педагогічний університет»,
м. Слов'янськ

Iotkovska Maryna – Postgraduate
of the Department of Pedagogy of
Higher School SHEI «Donbas
State Pedagogical University»,
Slov`yansk

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-7623-9996>

E-mail: iotkovskamarina@ukr.net

МЕНТОРСЬКИЙ СУПРОВІД І РОЛЬ ОЧІЛЬНИКІВ КАФЕДР ДОШКІЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ (1991 – 2010 РР.)

Анотація. В оглядовій статті досліджуються питання організації та досвіду наукової діяльності кафедр дошкільної педагогіки в закладах вищої педагогічної освіти України. Проаналізовано стан професійної діяльності колективу та очільників кафедр дошкільної ланки закладів вищої педагогічної освіти. Висвітлено наукові доробки в рамках окресленої проблеми та схарактеризовано еволюцію наукової думки. Акцентовано увагу на тих питаннях, які залишилися поза увагою вітчизняних дослідників на науковців сьогодення. Наголошено, що в науково-педагогічній літературі висвітлено окремі аспекти становлення й розвитку кафедр дошкільної педагогіки у структурі закладів вищої педагогічної освіти. Зазначено, що відсутність об'єктивної інтерпретації специфіки становлення й розвитку кафедр дошкільної освіти в системі вищої освіти України не дозволяє відтворити цілісну картину щодо особливостей їх розвитку, що спонукає до здійснення більш детального історико-педагогічного дослідження з метою вивчення